

ชื่อ

จิตรา สมบัติรัตนานันท์

คุษฎีนิพนธ์สาขาวิชาไทยศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยบูรพา ปีการศึกษา 2557

ชื่อเรื่อง

วัฒนธรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในจังหวัดชลบุรี

: กรณีศึกษากลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น

(POLITICAL CULTURE OF MIDDLE CLASS IN CHON BURI PROVINCE

: A CASE STUDY OF GROUP OF LOCAL POLITICIANS)

คำสำคัญ : วัฒนธรรมทางการเมือง/ ชนชั้นกลาง/ นักการเมืองท้องถิ่น/ ชลบุรี

Key Words : POLITICAL CULTURE / MIDDLE CLASS / GROUP OF LOCAL POLITICIANS
/ CHON BURI

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการก่อรูป และพัฒนาการของชนชั้นกลางในกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น รวมถึงการก่อรูป พลวัต ปัจจัย และเงื่อนไขเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี วิธีการศึกษาจะใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ แนวประวัติศาสตร์โดยใช้การวิจัยเอกสาร และการสัมภาษณ์

ผลการศึกษาพบว่า การก่อรูปและพัฒนาการของกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี เป็นส่วนหนึ่งที่อยู่ใต้อาณัติของกระบวนการทางประวัติศาสตร์ของการก่อรูปและขยายตัวของชนชั้นกลางในจังหวัดชลบุรี วัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีเป็นวัฒนธรรมแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ กล่าวคือ เป็นระบบความคิด ความเชื่อที่มองพื้นที่สาธารณะทางการเมืองเป็นพื้นที่สำหรับการสะสมทุน โดยการเข้าไปมีอำนาจทางการเมืองจะใช้ระบบอุปถัมภ์ผ่านกระบวนการเลือกตั้ง วัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น เป็นผลคลี่คลายทางประวัติศาสตร์มาจากวัฒนธรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางที่มีการก่อรูปมาตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ อุดมการณ์สะสมทุนบนฐานระบบเครือญาติของชาวจีนอพยพ และระบบไพร่ในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ วัฒนธรรมทางการเมืองดังกล่าวมีพลวัตจากสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นไปสู่ยุคปฏิรูปการปกครองหลังสนธิสัญญาเบาว์ริง หลังการ

เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 และหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 มาจนถึงปัจจุบันนั้น เกิดจากกระบวนการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม โดยมีปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการผลิตซ้ำคือ การเปลี่ยนระบอบการเมืองและเงื่อนไขเสริมทางเศรษฐกิจและหรือทางการเมืองในแต่ละยุค

Abstract

The Objectives of this research were to study formation and development of group local politicians in Chonburi Province as well as to study formation, dynamics, factors and conditions concerning political culture of the politicians. This research used historical qualitative methodology by documentary research and interview.

The finding was that formation and development of the politicians in Chonburi Province was product of historical process of formation and expansion of the middle class. The political culture was belief system which That was considered political public sphere as capital accumulation sphere through patronage system in election process. The political culture was historical unfolding of the middle class 's political culture which was formed since the early Ratanakosin Era. The factors affecting political culture of the middle class were sino kinship based accumulation oriented ideology and Phrai system. The factors affecting dynamos of the political culture was political regime change from absolutism, bureaucratic polity to nowadays electionalism.

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

1. ความสำคัญของปัญหาวิจัย

การก่อรูปและบทบาทของชนชั้นกลางไทยเมื่อเปรียบเทียบแล้วจะพบว่า มีความแตกต่างจากชนชั้นกลางในประเทศยุโรปตะวันตกอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ ในขณะที่ชนชั้นกลางในประเทศยุโรปตะวันตกก่อรูปขึ้นมาจากกลุ่มคนภายในประเทศเป็นสำคัญและมีบทบาทสำคัญในการปฏิวัติอุตสาหกรรมแบบทุนนิยม รวมถึงการปฏิวัติเสรีประชาธิปไตยด้วย แต่ชนชั้นกลางในไทยนั้นมีฐานมาจากชาวจีนอพยพที่มาจากภายนอกประเทศและเข้ามามีบทบาททางเศรษฐกิจและการเมืองตั้งแต่การสร้างระบบการผลิตเพื่อขายในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ การพัฒนาประชาธิปไตย (Democratization) ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลง พ.ศ.2475 และการพัฒนาอุตสาหกรรม (Industrialization) ในยุคแห่งการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ บทบาทดังกล่าวของชนชั้นกลางไทยมีความเข้มข้นและขยายตัวมากขึ้นตามลำดับ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันดังจะเห็นได้จากเหตุการณ์ที่สำคัญๆ ในทางสังคมและการเมืองไทย เช่น เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 โดยการนำของกลุ่มนิสิตนักศึกษาซึ่งถือเป็นตัวแทน (Proxy) หรือต้นแบบ (Prototype) ของชนชั้นกลาง การเป็นผู้นำการเคลื่อนไหวในเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2535 และท้ายที่สุดคือ การเข้าร่วมมีบทบาทในวิกฤติการณ์ทางการเมือง 2 เครือข่ายระหว่างกลุ่มคน “เสื้อเหลือง” และกลุ่มคน “เสื้อแดง” (ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ และเทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, 2542 , หน้า 30-31; อเนก เหล่าธรรมทัศน์, 2536, หน้า 36-66; แพทย์ พิจิตร (นามแฝง), 2549, หน้า 33)

อย่างไรก็ดี ภาพของชนชั้นกลางในองค์ความรู้ในวงวิชาการที่ผ่านมาส่วนใหญ่เป็นการสะท้อนบทบาทของชนชั้นกลางในกรุงเทพมหานครภายใต้บริบทของกรุงเทพมหานครเป็นสำคัญ องค์ความรู้ดังกล่าว ไม่สามารถสรุปเป็นตัวแทนบทบาทของชนชั้นกลางในท้องถิ่นต่างจังหวัดได้ เนื่องจากการก่อรูปของชนชั้นกลางในระดับชาติและระดับท้องถิ่นเกิดขึ้นในบริบททางประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกัน แต่มีผลเกาะเกี่ยวซึ่งกันและกัน (Uneven and Combined Development) เกี่ยวกับการพัฒนาทางการค้าและอุตสาหกรรม การพัฒนาแนวคิดเสรีประชาธิปไตย รวมถึงการขยายตัวของวัฒนธรรมสมัยใหม่แบบตะวันตก

ชนชั้นกลางในจังหวัดชลบุรีสะท้อนให้เห็นความแตกต่างของบริบทและเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์กับชนชั้นกลางในระดับชาติดังนี้

ชนชั้นกลางในจังหวัดชลบุรีก่อรูปมาจากชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชลบุรี โดยดำรงอยู่ท่ามกลางระบบไพร่ที่ประกอบด้วยชนชั้นปกครองและชาวบ้านสยามในชลบุรี ดังเช่นที่เกิดขึ้นในพื้นที่อื่นของสังคมไทย แต่ถ้าพิจารณาประวัติศาสตร์ของชาวจีนที่อพยพเข้ามาในจังหวัดชลบุรี ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา จะพบว่า การอพยพครั้งใหญ่ที่เข้ามาในชลบุรีจะเป็นช่วงต้นรัตนโกสินทร์ ชาวจีนกลุ่มใหญ่ที่สุดที่อพยพเข้ามาในชลบุรีในช่วงนี้ก็คือ ชาวจีนแต้จิ๋ว จนกระทั่งมีคำกล่าวว่าเป็นเมืองชลบุรีเป็น “ศูนย์กลางของการอพยพเข้ามาของชาวจีนแต้จิ๋ว” (อकिन ระพีพัฒน์, 2527 ; นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2525, หน้า 106-116 ; บุญเดิม พันรอบ, 2532, หน้า 9-15; ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2542, หน้า 14)

บทบาทของชาวจีนอพยพในฐานะชนชั้นกลางในชลบุรีเริ่มต้นจากการสร้างระบบการผลิตเพื่อขายในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ หลังจากนั้นชาวจีนอพยพได้มีบทบาททางการค้าอย่างกว้างขวาง หลังการบังคับใช้สนธิสัญญาเบาว์ริง การขยายบทบาททางการค้าเสรีทำให้การผลิตเพื่อขายอย่างกว้างขวาง ดังจะเห็นได้จากการเติบโตขึ้นของตลาดในเมืองต่างๆ ของจังหวัดชลบุรี ตัวอย่างเช่น ตลาดเมืองชลบุรี เป็นต้น ส่วนบทบาททางการเมืองของชนชั้นกลางในชลบุรีนั้นมีบทบาทค่อนข้างจำกัดอยู่ในกลุ่มผู้นำตั้งแต่อดีตเป็นต้นมา เช่น หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 บทบาททางการเมืองจะจำกัดอยู่ในกลุ่มนายทุนการเกษตรที่เรียกว่า “หลงจู้” ตัวอย่างเช่น กลุ่มหลงจู้ 3 ตระกูลตั้งแห่งอำเภอบ้านบึง จ.ชลบุรี คือ ตระกูลสิงห์โตทอง ตระกูลเนื่องจำนงค์ และตระกูลจึงประเสริฐ หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ผู้นำชนชั้นกลาง ตัวอย่างเช่น กำนันเป๊าะ ได้เปลี่ยนบทบาทจากการเป็นหัวคะแนนของชนชั้นนำข้าราชการมาเป็นผู้ส่ง ส.ส.ลงสมัครเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวเองได้หลังรัฐธรรมนูญปี พ.ศ.2521 (สุมาลี พันธุ์ยุรา, 2543, หน้า 123- 130 ; ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และ โอปาร์ ถิ่นบางเตียว, 2551, หน้า 7-10)

ชนชั้นกลางในชลบุรีนอกเหนือจากกลุ่มผู้นำเริ่มเข้ามามีบทบาททางการเมืองอย่างเห็นได้ชัดในช่วงสั้นๆ ระหว่างการเกิดวิกฤติการณ์ทางการเมือง 2 เครือข่ายระหว่างกลุ่มคน “เสื้อเหลือง” และกลุ่มคน “เสื้อแดง” โดยเฉพาะในการต่อต้านรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร และการทำรัฐประหารปี พ.ศ.2549 แต่หลังจากนั้นบทบาททางการเมืองก็อยู่ภายใต้โครงสร้างอำนาจของชนชั้นนำในท้องถิ่นเป็นหลัก

ในการที่เราจะเข้าใจบทบาททางการเมืองของชนชั้นกลางในจังหวัดชลบุรีดังกล่าวข้างต้น ในทางวิชาการถือว่า มิติทางวัฒนธรรมเป็นปัจจัยหนึ่งที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นปัจจัยที่มี

ความสำคัญต่อการแสดงบทบาทภายนอกทางการเมือง (กระมล ทองธรรมชาติ, 2543, หน้า 4-6 ; สมเกียรติ วันทะนะ, 2534, หน้า 171) เนื่องจากในการใช้มิติทางวัฒนธรรมนั้นนำไปสู่การตั้งคำถามในเชิงอัตวิสัยภายในว่า ความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อการเมืองหรือวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นอย่างไร และการที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองดังกล่าวมีผลต่อบทบาททางการเมืองอย่างไร ดังนั้น ในการวิเคราะห์บทบาททางการเมืองของชนชั้นกลางในจังหวัดชลบุรีในวิทยานิพนธ์นี้ จึงต้องศึกษาการก่อรูปและพัฒนาการของชนชั้นกลางในจังหวัดชลบุรีว่าเป็นอย่างไร ชนชั้นกลางดังกล่าวมีแนวคิดวัฒนธรรมทางการเมืองของตนเองอย่างไร มีปัจจัยและเงื่อนไขใดที่มีผลต่อการก่อรูปวัฒนธรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในจังหวัดชลบุรี หลังจากนั้นวัฒนธรรมทางการเมืองดังกล่าวยังมีพลวัตต่อเนื่องหรือเปลี่ยนแปลงจนมาถึงปัจจุบันได้อย่างไร

ในการศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางชลบุรีในฐานะที่การเมืองเป็นกิจกรรมของพื้นที่สาธารณะนั้นจะพบว่า กลุ่มย่อยของชนชั้นกลางซึ่งเป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์ในพื้นที่สาธารณะทางการเมืองโดยตรงจะได้แก่ กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นเนื่องจากการเข้าไปมีตำแหน่งทางการเมืองต่างๆ ที่ต้องทำงานในพื้นที่สาธารณะ เช่น นายกและสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลพัทยา หรือองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น ดังนั้น ในการศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นจึงสามารถสะท้อนภาพวัฒนธรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางได้อย่างชัดเจน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นในฐานะชนชั้นกลาง โดยคาดหวังว่างานวิทยานิพนธ์นี้จะช่วยเสริมสร้างองค์ความรู้จากมุมมองของไทยศึกษาอันจะนำไปสู่การแสวงหาทางออกในการพัฒนาประชาธิปไตยจากรากฐานของวัฒนธรรมท้องถิ่นไทย

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาการก่อรูปและพัฒนาการของกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นในฐานะชนชั้นกลางในจังหวัดชลบุรี

2.2 เพื่อศึกษาการก่อรูปและพลวัตแนวคิดวัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นในฐานะชนชั้นกลางในจังหวัดชลบุรี

2.3 เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการก่อรูปและพลวัตวัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นในฐานะชนชั้นกลางในจังหวัดชลบุรี

3. ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตช่วงเวลาของการวิจัยตั้งแต่รัตนโกสินทร์ตอนต้น เนื่องจากเป็นช่วงที่มีชาวจีนอพยพครั้งใหญ่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย รวมทั้งภาคตะวันออก การเข้ามาทำการผลิตเพื่อขายของชาวจีนอพยพได้เริ่มก่อรูปเป็นชนชั้นกลางขึ้นมา ต่อมาชนชั้นกลางดังกล่าวได้ขยายตัวจากการเสรีของการค้าหลังจากการยกเลิกการผูกขาดการค้าต่างประเทศของรัฐภายใต้สนธิสัญญาเบาว์ริง เราจะพบว่า กลุ่มชนชั้นกลางในปีกษัตริย์ได้ก้าวเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองในการทำงานในพื้นที่สาธารณะซึ่งก็คือ กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นในปัจจุบันนั่นเอง

4. ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาในวิทยานิพนธ์นี้จะใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพแนวประวัติศาสตร์โดยในกระบวนการวิจัยจะมีขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้จะใช้วิธีการต่าง ๆ ดังนี้

4.1.1 การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ที่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โดยจะใช้ทั้งเอกสารขั้นต้นและขั้นรอง ดังนี้

1) เอกสารขั้นต้น (Primary Document) เป็นข้อมูลดิบที่ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ข้อมูลส่วนนี้ได้จากการเก็บรวบรวมเอกสารที่สำคัญ เช่น หนังสือประวัติศาสตร์จังหวัดชลบุรี ข่าวนิตยสารพิมพ์ประจำวันและรายสัปดาห์ เอกสารทางราชการ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เอกสารจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ เป็นต้น

2) เอกสารขั้นรอง (Secondary Document) เป็นข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์แล้วระดับหนึ่งและเพื่อช่วยให้วิเคราะห์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เอกสารขั้นรองเหล่านี้ที่สำคัญ เช่น บทความทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

4.1.2 การสัมภาษณ์ วิธีการสัมภาษณ์ที่จะใช้ในการวิจัยนี้มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) โดยอาศัยแนวการสัมภาษณ์ (Interview Guide) เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์โดยมีรูปแบบต่างๆ คือ

1) การสัมภาษณ์แบบประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า (Oral History) เป็นการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่อยู่ในความทรงจำเกี่ยวกับอดีตอันจะเป็นการเสริมข้อมูลเอกสารทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับชนชั้นกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดชลบุรีซึ่งมีเอกสารค่อนข้างจำกัด การสัมภาษณ์แบบประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่าเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการหรือไม่มีการโครงสร้าง (Informal or Unstructured Interview) คือ มีเพียงคำถามวิจัยเป็นแนวการสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ในที่นี้จะกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้อาวุโสที่รู้เรื่องเกี่ยวกับหัวข้อวิจัยได้เป็นอย่างดี เช่น คนจีน เป็นต้น

2) การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Dept Interviews) จะใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงอัตวิสัยที่เป็นความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในจังหวัดชลบุรี : กรณีศึกษากลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น ดังนั้น ผู้วิจัยจะเลือกการสัมภาษณ์เจาะลึกโดยอาศัยผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-Informants) ได้แก่ กลุ่มต่างๆ ดังนี้

2.1) กลุ่มนักการเมืองที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) หรือสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) การที่วิทยานิพนธ์คือการกลุ่ม ส.ส.หรือ ส.ว. ดังกล่าวเป็นนักการเมืองท้องถิ่นเนื่องจากการทำงานการเมืองจะผูกพันอยู่กับฐานในท้องถิ่นจังหวัดชลบุรีมากกว่าฐานในระดับชาติ ยกเว้นในกรณีที่ ส.ส. บุคคลนั้นได้รับตำแหน่งเป็นรัฐมนตรี

2.2) กลุ่มนักการเมืองในระดับองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ได้แก่ นักการเมืองที่ดำรงตำแหน่งนายก อบจ. ,กลุ่มผู้บริหาร อบจ., สมาชิกสภา อบจ.

2.3) กลุ่มนักการเมืองในระดับเทศบาล ได้แก่ นายกเทศมนตรี กลุ่มผู้บริหารเทศบาล และสมาชิกสภาเทศบาล

2.4) กลุ่มนักการเมืองในระดับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ได้แก่ นายก อบต., กลุ่มผู้บริหาร อบต., สมาชิกสภา อบต.

2.5) กลุ่มนักการเมืองในระดับท้องถิ่น ได้แก่ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน รวมถึงกลุ่มผู้บริหารและกรรมการหมู่บ้าน

4.2 การตรวจสอบข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลมีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ ดังนี้

4.2.1 การประเมินหรือการวิพากษ์เอกสารที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์โดยอาศัย 2 วิธีคือ การประเมินภายนอกเพื่อดูว่าเอกสารนั้นเป็นต้นฉบับจริงหรือไม่ ส่วนการประเมินภายในจะเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาของเอกสารว่ามีความน่าเชื่อถือเพียงใด

4.2.2 การตรวจสอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะใช้หลักการสามเส้า (Triangulation) โดยใช้วิธีการดังนี้

1) การตรวจสอบจากผู้ให้ข้อมูลที่มีจุดยืนต่างกัน ในการวิจัยนี้จะใช้ผู้ให้ข้อมูลที่มีจุดยืนที่หลากหลาย ได้แก่ นักการเมืองท้องถิ่นที่อยู่ในตำแหน่งทางการเมือง นักการเมืองที่แสดงบทบาทเป็นฝ่ายค้าน รวมถึงนักการเมืองที่วางตัวเป็นกลาง

2) การตรวจสอบจากแหล่งข้อมูลที่ต่างกัน ในการวิจัยนี้จะใช้แหล่งข้อมูลจากเอกสาร จากการสัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

3) การตรวจสอบโดยการเก็บข้อมูลเดียวกันในช่วงเวลาที่ต่างกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความเที่ยง (Reliability) ในการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งผู้วิจัยจะลงไปสัมภาษณ์ 2 ครั้ง ในช่วงเวลาที่ห่างกัน เช่น สัมภาษณ์ห่างกัน 2 สัปดาห์หรือหนึ่งเดือน แล้วนำข้อมูลมาเปรียบเทียบว่าคงเส้นคงวาหรือขัดแย้งกัน เป็นต้น

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยฉบับนี้จะเป็นการวิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์โดยการตีความปรากฏการณ์จากอดีตที่เป็นมามาสู่ปัจจุบันที่เป็นอยู่โดยจะมีกระบวนการในการวิเคราะห์ดังนี้

4.3.1 การวิเคราะห์เพื่อแบ่งช่วงเวลา (Periodization) โดยอาศัยเกณฑ์ทางวัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นที่เป็นชนชั้นกลาง

4.3.2 การวิเคราะห์การก่อรูปและพัฒนาการของชนชั้นกลางที่เน้นกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น โดยอาศัยแนวคิดหลัก (Core Concept) เกี่ยวกับชนชั้นกลางเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ แต่การวิเคราะห์จะคำนึงถึงสถานการณ์เชิงรูปธรรมมากกว่าการสรุปตามแนวคิดและทฤษฎี

4.3.3 การวิเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมทางการเมืองจะคำนึงถึงปัจจัยหรือเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และระหว่างประเทศโดยผลการวิเคราะห์จะให้ความสำคัญต่อสถานการณ์เชิงรูปธรรมมากกว่าแนวคิดและทฤษฎีซึ่งถือเป็นเพียงเครื่องมือช่วยวิเคราะห์

5. สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

ผู้วิจัยมีข้อค้นพบที่สำคัญที่ได้จากการศึกษาในวิทยานิพนธ์นี้คือ

5.1 ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สามารถสรุปได้ว่า การก่อรูปและพัฒนาการของกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี เป็นส่วนหนึ่งที่อยู่ในกระบวนการทางประวัติศาสตร์ของการก่อรูปและขยายตัวชนชั้นกลางในจังหวัดชลบุรี

การก่อรูปชนชั้นกลางในจังหวัดชลบุรีเกิดขึ้นจากการที่ชาวจีนอพยพเข้ามามีส่วนร่วมสร้างระบบการผลิตเพื่อขายควบคู่ไปกับการดำรงอยู่ของระบบไพร่ของสังคมไทยในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ชาวจีนอพยพที่ทำการผลิตเพื่อขายทั้งทางด้านการเกษตร อุตสาหกรรม และพาณิชยกรรม ถือว่าเป็นกลุ่มคนที่อยู่นอกระบบไพร่ทำให้ชาวจีนอพยพได้กลายเป็นฐานของการก่อรูปชนชั้นกลางเนื่องจากระบบศักดินาไทยจัดตั้งบนฐานของระบบไพร่ ระบบไพร่ของไทยเป็นระบบการควบคุมกำลังคน โดยแบ่งคนในสังคมออกเป็น 2 ชั้นใหญ่ๆ คือ ชั้นผู้ปกครองหรือมูลนายซึ่งประกอบด้วยเจ้านายและขุนนาง ส่วนอีกชั้นหนึ่งเป็นผู้ถูกปกครองซึ่งเป็นชาวบ้านทั่วไปที่ถูกจัดเป็นไพร่ โดยไพร่ทุกคนจะต้องสังกัดมูลนายคนใดคนหนึ่ง ดังนั้น การอพยพเข้ามาของชาวจีนนั้นมิได้สังกัดภายใต้ระบบไพร่แต่เป็นกลุ่มที่อยู่ตรงกลางระหว่างมูลนายกับชาวบ้านที่เป็นไพร่ทำให้ชาวจีนอพยพสามารถพัฒนาขึ้นเป็นชนชั้นกลางในจังหวัดชลบุรีตั้งแต่ช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้นได้เมื่อทำการผลิตเพื่อขาย

การขยายตัวของชนชั้นกลางในชลบุรีในเวลาต่อมาเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและการเมืองในระดับชาติ 2 ประการคือ การขยายตัวของการค้าเสรีจากผลกระทบของการบังคับใช้สนธิสัญญาเบาว์ริงและการเลิกระบบไพร่

ชนชั้นกลางในชลบุรีได้พัฒนาขยายตัวขึ้นหลังสนธิสัญญาเบาว์ริงที่ทำขึ้นระหว่างประเทศไทยกับประเทศตะวันตกตั้งแต่ปี พ.ศ.2398 เนื่องจากการบังคับใช้ตามเงื่อนไขของสนธิสัญญาเบาว์ริงได้นำมาสู่การค้าเสรี การค้าเสรีดังกล่าวมีผลให้เกิดการขยายตัวของการค้าภายในจังหวัดชลบุรี แต่ก็มีข้อจำกัดในการเปิดการค้าต่างประเทศอันเนื่องมาจากความไม่เหมาะสมของสภาพชายฝั่งทะเลของชลบุรีในการสร้างท่าเรือน้ำลึกสำหรับการค้าต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของการค้าภายในดังกล่าวก็มีผลให้เกิดการขยายตัวของตลาดภายในเมืองต่างๆ ของจังหวัดชลบุรีอย่างกว้างขวาง ความต้องการสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองตลาดที่ขยายตัวนำไปสู่

การขยายตัวของชนชั้นกลางในเมืองชลบุรีเพื่อทำการผลิตเพิ่มขึ้นไม่ว่าจะเป็นนายทุนในเมือง นายทุนการเกษตรหรือหลงฐี ผู้ผลิตรายย่อยทั้งในเมืองและในภาคเกษตรกรรม

ปัจจัยเชิงโครงสร้างทางการเมืองระดับชาติที่มีผลต่อการขยายตัวของชนชั้นกลางในชลบุรีก็คือ การล้มเลิกระบบไพร่ ระบบไพร่เป็นระบบการควบคุมกำลังคนโดยชนชั้นมูลนาย และชาวบ้านสยามมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนกลาง หลังการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ระบบไพร่ได้รับการฟื้นฟูในช่วงสร้างกรุงเทพมหานครฯ แต่ในการฟื้นฟูดังกล่าวก็ไม่สามารถทำให้ระบบไพร่มีประสิทธิภาพเหมือนดังเช่นในสมัยกรุงศรีอยุธยาได้ ต่อมาเมื่อมีการบังคับใช้สนธิสัญญาเบาว์ริงและการสถาปนาระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ระบบไพร่นั้นไม่สามารถเป็นฐานอำนาจที่เข้มแข็งและยังผลประโยชน์ให้กับสถาบันพระมหากษัตริย์เนื่องจากการหลบหนีของไพร่ออกจากระบบ กลุ่มเจ้านายและขุนนางมักสะสมกำลังไพร่ไว้ในมือของตนเอง รวมทั้งการเกิดปัญหาการค้างชำระเงินค่าไพร่ ดังนั้นชนชั้นนำกลุ่มเจ้าจึงได้ยกเลิกระบบไพร่อย่างเป็นขั้นตอน ตั้งแต่การเลิกทาสในปี พ.ศ.2417 การเปลี่ยนรูปแบบการควบคุมกำลังคนด้วยระบบไพร่ไปเป็นการควบคุมคนโดยการปกครองท้องที่ของกระทรวงมหาดไทยที่เริ่มขึ้นในปี พ.ศ.2442 และการจัดการกองทัพสมัยใหม่ตามพระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์ทหาร พ.ศ.2448

การยกเลิกระบบไพร่มีผลให้เกิดการปลดปล่อยชาวบ้านสยามออกมาพ้นจากการของระบบไพร่และได้ก่อให้เกิดการขยายตัวของชนชั้นกลางกลุ่มใหม่เกิดขึ้นที่มิได้มีเชื้อสายจีน ชนชั้นกลางชาวสยามกลุ่มนี้ก่อให้เกิดการผลิตเพื่อขาย 2 รูปแบบ คือ ระบบนายทุนการเกษตร (Landlord) และการผลิตของเกษตรกรรายย่อย (Simple Commodity Production)

กระบวนการขยายตัวของชนชั้นกลางในจังหวัดชลบุรีได้นำไปสู่การก่อรูปของกลุ่มนักการเมืองเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลง พ.ศ.2475 การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในระดับชาติดังกล่าวมีผลให้เกิดการเชื่อมร้อยเครือข่ายระหว่างชนชั้นนำข้าราชการในกลุ่มคณะราษฎรกับชนชั้นกลางปีคนายทุนในจังหวัดชลบุรี วาทกรรมประชาธิปไตยของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ได้นำไปสู่การเริ่มเปิดพื้นที่สาธารณะทางการเมืองในจังหวัดชลบุรีโดยอาศัยกลไกการเลือกตั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาลเมืองชลบุรี การเปิดพื้นที่สาธารณะดังกล่าวได้นำชนชั้นกลางปีคนายทุนในเมืองก้าวสู่การเป็นนักการเมืองท้องถิ่นโดยตรง ในขณะที่นายทุนภาคเกษตรในชนบทซึ่งส่วนใหญ่คือ หลงฐี ได้เข้าสู่การเป็นนักการเมืองท้องถิ่นโดยอาศัยการสร้างสายสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์กับชนชั้นนำทหารและข้าราชการพลเรือนภายใต้ระบอบอำมาตยาธิปไตย

กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีได้ขยายตัวขึ้นหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เมื่อระบอบอำมาตยาธิปไตยได้ปรับเปลี่ยนไปสู่ระบอบเลือกตั้งของประชาธิปไตยแบบรัฐสภา การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมืองในระดับชาติดังกล่าวมีผลต่อการขยายตัวของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีเนื่องจากนักการเมืองท้องถิ่นสามารถปลดปล่อยพันธนาการเชิงอุปถัมภ์กับชนชั้นนำทหารและข้าราชการไปสู่เวทีการเมืองด้วยตัวเองโดยอาศัยระบบพรรคการเมือง เช่น พรรคกิจสังคม พรรคชาติไทย เป็นต้น การต่อสู้ระหว่างชนชั้นนำช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 คือ ระหว่างชนชั้นนำข้าราชการทหารและชนชั้นนำที่เป็นนักธุรกิจการเมืองได้พัฒนาความขัดแย้งมาถึงขั้นแตกหักในเหตุการณ์พฤษภาทมิฬในปี พ.ศ.2535 ผลของการต่อสู้ปรากฏว่าชนชั้นนำนักธุรกิจการเมืองเป็นฝ่ายได้รับชัยชนะโดยการสนับสนุนของชนชั้นกลางในเมือง ดังนั้น หลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬจึงได้เกิดกระบวนการที่จะกันชนชั้นนำข้าราชการออกจากการเมืองที่เรียกว่า การปฏิรูปทางการเมือง การปฏิรูปทางการเมืองที่มุ่งตัดชนชั้นนำข้าราชการออกจากการเมืองโดยได้พัฒนามาเป็นรัฐธรรมนูญปี พ.ศ.2540 ดังนั้น หลังรัฐธรรมนูญ ปีพ.ศ.2540 เป็นต้นมา นักการเมืองจึงสามารถก้าวขึ้นเป็นชนชั้นนำทางการเมืองแต่เพียงกลุ่มเดียว

การก้าวขึ้นเป็นชนชั้นนำท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีของนักการเมืองในชลบุรีเกิดขึ้นหลังรัฐธรรมนูญปี พ.ศ.2540 เนื่องจากกติกาในรัฐธรรมนูญได้จำกัดบทบาทของชนชั้นนำทหารและข้าราชการในการก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งทางการเมือง ดังนั้น นักการเมืองท้องถิ่น ดังเช่น กลุ่มกำนันเป๊าะ จึงสามารถใช้วัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์โดยผ่านกระบวนการเลือกตั้งเพื่อก้าวขึ้นมาใช้อำนาจทางการเมืองในท้องถิ่นภายใต้การรวมกลุ่มของครอบครัวคุณปลื้มที่เรียกว่าเป็น “บ้านใหญ่” อย่างไรก็ดี การจัดองค์กรของชนชั้นนำโดยอาศัยครอบครัวนั้นมีลักษณะที่ไม่เป็นทางการ ดังนั้น จึงต้องมีการจัดองค์กรที่เป็นทางการของชนชั้นนำในเวลาต่อมาโดยใช้รูปแบบพรรคการเมืองซึ่งครอบครัวคุณปลื้มได้อาศัยการจัดตั้งพรรคพลังชลขึ้นมาในชลบุรี

5.2 ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สามารถสรุปได้ว่า วัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีเป็นวัฒนธรรมแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ กล่าวคือ เป็นระบบความคิดความเชื่อที่มองพื้นที่สาธารณะทางการเมืองเป็นพื้นที่สำหรับการสะสมทุน วัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นดังกล่าวเป็นผลผลิตจากกระบวนการทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่การเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวจีนอพยพในฐานะชนชั้นกลางของสังคมไทยชนชั้นกลางของชลบุรีได้ก่อรูปวัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ขึ้นจากอุดมการณ์ของชาวจีนอพยพที่เข้า

มาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดชลบุรี อุดมการณ์ดังกล่าวตั้งอยู่บนความเชื่อ 2 ประการหลักคือ ความเชื่อในระบบเครือญาติ และความเชื่อที่มุ่งการสะสมทุนเป็นเป้าหมายในการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจ ความเชื่อดังกล่าวจึงนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมแบบทุนนิยมขึ้นในกลุ่มชนชั้นกลางชาวจีนอพยพ วัฒนธรรมแบบทุนนิยมของชนชั้นกลางดังกล่าวได้เป็นฐานการก่อรูปวัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์เมื่อผู้นำเงินเข้าไปรับตำแหน่งทางราชการของระบบศักดินาในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ เช่น ตำแหน่งกรมท่าซ้าย นายอำเภอจีน จางวางอำเภอจีน และเจ้าภาษีนายอากร เป็นต้น

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ได้รับการสืบทอดจากยุคต้นรัตนโกสินทร์มาสู่หลังสนธิสัญญาเบาว์ริงภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์โดยการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมเพื่อขยายวัฒนธรรมให้มีขอบเขตกว้างขวางขึ้น การผลิตซ้ำภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เกิดขึ้นจากการสร้างเครือข่ายอุปถัมภ์จากรูปแบบเป็นทางการไปสู่รูปแบบที่ไม่เป็นทางการมากขึ้น เช่น การมีตำแหน่งราชการของผู้นำจีนในกลไกปลัดจีน กงสุลจีน และเจ้าภาษีนายอากร ได้ถูกยกเลิกหลังการสถาปนาและขยายตัวการปกครองส่วนภูมิภาคในจังหวัดชลบุรี นอกจากนี้ การขยายของวัฒนธรรมทางการเมืองดังกล่าวยังนำไปสู่การจำเป็นจะต้องปราบปรามคัมภีร์ให้แตกสลายไปเนื่องจากเป็นการรวมกลุ่มของชาวจีนที่ท้ายอำนาจรัฐสยาม การทำลายคัมภีร์คัมภีร์ดังกล่าวยังนำไปสู่การขยายตัวของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ได้รับการสืบทอดมาสู่ระบอบอำมาตยาธิปไตยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 โดยการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมให้เป็นแบบแผน (Pattern) มากยิ่งขึ้น การผลิตซ้ำดังกล่าวเกิดขึ้นจากการสร้างสายสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์อย่างไม่เป็นทางการระหว่างชนชั้นนำทหารและข้าราชการพลเรือนกับกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นที่มีฐานเป็นนายทุน เช่น หลงจูหรือเถ้าแก่ในจังหวัดชลบุรี

หลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 วัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ในจังหวัดชลบุรีได้รับการผลิตซ้ำภายใต้ระบอบเลือกตั้งที่นำนักการเมืองท้องถิ่นก้าวขึ้นสู่การเป็นชนชั้นนำท้องถิ่นโดยใช้ระบบอุปถัมภ์เป็นกลไกสำคัญในกระบวนการเลือกตั้ง

5.3 ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการก่อรูปและพลวัตวัฒนธรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีสามารถแบ่งออกเป็น 2 ช่วงใหญ่ๆ คือ ช่วงการก่อรูปและช่วงพลวัตของวัฒนธรรมทางการเมือง

ในช่วงการก่อรูปของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ของชาวจีนอพยพในชลบุรีนั้นเป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมแบบทุนนิยมของชาวจีนอพยพในชลบุรีประสานกับโครงสร้างทางการเมืองของระบบศักดินาในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ กล่าวคือ การเข้ามาของชาวจีนอพยพได้รับการจัดให้เป็นคนนอกระบบไพร่ ดังนั้น จึงไม่ได้รับการคุ้มครองภายใต้อุปถัมภ์ของระบบไพร่ ประกอบกับรัฐสยามก็ได้สร้างกลไกควบคุมชาวจีนอพยพนอกกรอบไพร่ โดยอาศัยผู้นำจีนของชุมชนชาวจีนอพยพทำให้นายทุนจีนได้เข้าไปรับตำแหน่งในระบบราชการในรูปแบบต่างๆ เช่น กรมท่าซ้าย นายอำเภอจีน จางวางอำเภอจีน เจ้าภาษีนายอากร เป็นต้น ผลการประสานระหว่างปัจจัยทั้งสองได้นำมาสู่การสร้างเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ระหว่างชนชั้นนำสยามกับนายทุนจีน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนายทุนจีนและชนชั้นนำสยามในระบบอุปถัมภ์ได้นำไปสู่การพัฒนากระบวนการความคิดความเชื่อทางการเมืองในรูปแบบวัฒนธรรมแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ของนายทุนจีนจังหวัดชลบุรีมีพลวัตขับเคลื่อนจากระบบไพร่ในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ไปสู่ยุคปฏิรูปการปกครองหลังสนธิสัญญาเบาว์ริงปี พ.ศ.2398 และสืบต่อมาในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 จนถึงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 และสังคมในปัจจุบัน พลวัตของวัฒนธรรมทางการเมืองดังกล่าวเป็นการผลิตซ้ำโดยมีปัจจัยและเงื่อนไขที่สำคัญที่มีผลต่อพลวัตดังนี้

การผลิตซ้ำของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ในยุคปฏิรูปการปกครองหลังสนธิสัญญาเบาว์ริงมีปัจจัยสำคัญคือ การสถาปนาระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในระดับชาติโดยมีเงื่อนไขประกอบคือ การขยายตัวของ การปกครองส่วนภูมิภาคสมัยใหม่และการปราบสมัคมลับอั้งยี่ของชาวจีนในจังหวัดชลบุรี การสถาปนาระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มีผลต่อการผลิตซ้ำวัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ เนื่องจากชนชั้นนำกลุ่มเจ้าได้เข้ามา มีบทบาทเป็นผู้อุปถัมภ์นายทุนจีนแทนที่ชนชั้นนำขุนนาง โดยเฉพาะบทบาทของขุนนางตระกูลบุญนาคทำให้สายสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ในจังหวัดชลบุรีมีบทบาทของชนชั้นนำกลุ่มเจ้าเป็นผู้อุปถัมภ์เป็นหลัก เช่น สายสัมพันธ์ระหว่างรัชกาลที่ 5 กับหลวงอำนาจจินนิกร หรือ สายสัมพันธ์ระหว่าง

กรมพระสวัสดิวัฒนวิศิษฎ์กับนายอากรจีนหลี เป็นต้น อย่างไรก็ตาม สายสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ระหว่างชนชั้นนำกลุ่มเจ้าและนายทุนจีนได้ปรับจากรูปแบบที่เป็นทางการมาสู่รูปแบบที่ไม่เป็นทางการเมื่อมีการสถาปนาและการขยายตัวของการปกครองส่วนภูมิภาคสมัยใหม่เนื่องจากการเข้ามาแทนที่ตำแหน่งในระบบราชการของนายทุนจีนโดยราชการส่วนภูมิภาคสมัยใหม่ เช่น การจัดเก็บภาษีแบบใหม่แทนที่ของการปกครองภูมิภาคแทนที่การที่เจ้าภีษยานายอากรของนายทุนจีน เป็นต้น

การสืบทอดของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมแบบขยายไปสู่กลุ่มอื่นๆ ในชลบุรีเมื่อมีนโยบายปราบปรามค้ายาเสพติดในจังหวัดชลบุรี การปราบปรามค้ายาเสพติดเป็นการสลายองค์กรการรวมกลุ่มของชาวจีนที่ตั้งอยู่บนฐานญาติสมมติแบบพี่น้องร่วมสาบานและมีศักยภาพในการต่อต้านการกดขี่ของรัฐสยามที่มีต่อชาวจีนอพยพ ดังนั้น นโยบายปราบปรามค้ายาเสพติดจึงเป็นการกดทับวัฒนธรรมทางการเมืองที่เน้นการรวมกลุ่มเป็นสมาคม แต่ใช้วัฒนธรรมแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์เข้าครอบงำแทนที่วัฒนธรรมการรวมกลุ่ม ดังนั้น เราจะพบว่า ผู้นำสมาคมค้ายาเสพติดที่ถูกปราบปรามได้ปรับตัวเองไปสู่ธุรกิจครอบครัวยุทธศาสตร์ความเป็นเจ้าพ่อหรือไม่ก็เข้าไปสู่ตำแหน่งในระบบราชการส่วนภูมิภาคสมัยใหม่ เช่น ตำแหน่งกำนันผู้ใหญ่ เป็นต้น

การผลิตซ้ำของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ในยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 มีปัจจัยและเงื่อนไขที่สำคัญคือ การสถาปนาระบอบอำมาตยาธิปไตยในระดับชาติโดยมีเงื่อนไขประกอบคือ การเข้ามามีบทบาทของชนชั้นนำทหารในการสะสมทุนในจังหวัดชลบุรี การสถาปนาระบอบอำมาตยาธิปไตยมีผลต่อการผลิตซ้ำวัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ในชลบุรีเนื่องจากชนชั้นนำทหารได้เข้ามามีบทบาทเป็นผู้อุปถัมภ์นายทุนจีนแทนที่ชนชั้นนำกลุ่มเจ้าเพื่อมุ่งการสะสมทุนของชนชั้นนำทหาร ผลจากปัจจัยและเงื่อนไขดังกล่าวมีผลให้เกิดสายสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ใหม่ในจังหวัดชลบุรีระหว่างชนชั้นนำทหารกับนักการเมืองสายนายทุนการเกษตรหรือหลงฐู เช่น สายสัมพันธ์ระหว่างนายเกียง จึงประเสริฐ (หลงฐูเกียง) กับหรือนายตรงค์ สิงห์โตทอง กับ พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ ผู้นำทหารในกลุ่มชอยราชครู เป็นต้น

การผลิตซ้ำของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ในช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 จนถึงปัจจุบัน เป็นการผลิตซ้ำเพื่อทำให้กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นก้าวขึ้นสู่การเป็นชนชั้นนำท้องถิ่น การผลิตซ้ำดังกล่าวมีปัจจัยและเงื่อนไขที่สำคัญคือ การสถาปนาระบอบ

เลือกตั้ง และเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจทางชนชั้นนำทางการเมือง การสถาปนาระบบเลือกตั้งเป็นการสร้างความเป็นสถาบันให้แก่กลไกการเลือกตั้งในการเมืองไทย ดังนั้น การเลือกตั้งจึงกลายมาเป็นช่องทางเข้าสู่อำนาจโดยตรงของนักการเมืองท้องถิ่นผ่านพรรคการเมือง นักการเมืองท้องถิ่นจำเป็นต้องคงไว้ซึ่งระบบอุปถัมภ์เพื่อเป็นเครื่องมือในกระบวนการเลือกตั้ง เช่น กรณีของนายสมชาย คุณปลื้ม หรือกำนันเป๊าะ พบว่า แต่เดิมนั้นกำนันเป๊าะเป็นนักการเมืองท้องถิ่นภายใต้อุปถัมภ์ของพลตรีศิริ สิริโยธิน ซึ่งเป็นผู้นำทหารในกลุ่มสี่เสาเทเวศร์ แต่หลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2517 และเปิดการจัดตั้งพรรคการเมือง เช่น พรรคกิจสังคม เป็นต้น นายบุญชู โรจนเสถียร ก็ได้เข้ามามีบทบาทเป็นผู้อุปถัมภ์แทนที่ชนชั้นนำทหาร ดังนั้น กำนันเป๊าะจึงต้องใช้ระบบอุปถัมภ์ทำหน้าที่เป็นหัวคะแนน หลังจากเสียชีวิตได้เสียชีวิตกำนันเป๊าะก็ได้ก้าวขึ้นมาเป็นผู้อุปถัมภ์โดยการส่งนักการเมืองในกลุ่มเข้าสู่กระบวนการเลือกตั้ง ชัยชนะในการเลือกตั้งของกลุ่มกำนันเป๊าะได้มาจากการใช้เครือข่ายของระบบอุปถัมภ์ในจังหวัดชลบุรี กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีได้ก้าวขึ้นสู่การเป็นชนชั้นนำท้องถิ่นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างชนชั้นนำทางการเมืองในระดับชาติ กล่าวคือ หลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ.2535 ชนชั้นนำทหารได้ถูกตัดช่องทางการก้าวเข้ามาใช้อำนาจทางการเมืองโดยอาศัยกติกาในรัฐธรรมนูญปี พ.ศ.2540 ทำให้กลุ่มนักการเมืองได้ก้าวขึ้นมาเป็นชนชั้นนำทางการเมืองแต่เพียงกลุ่มเดียว โครงสร้างชนชั้นนำทางการเมืองดังกล่าวก็มีผลเช่นเดียวกันในจังหวัดชลบุรี ตัวอย่างเช่น กรณีของกลุ่มนักการเมืองสายกำนันเป๊าะก็จะพบว่า กลุ่มดังกล่าวได้เข้ามาใช้อำนาจในจังหวัดชลบุรีโดยสามารถดำรงตำแหน่งทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับไม่ว่าจะเป็นองค์กรบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือเมืองพัทยา

เราพบว่า ภายในกลุ่มนักการเมืองสายกำนันเป๊าะนั้นมีการจัดองค์กรอยู่ในรูปแบบอุปถัมภ์ โดยมีผู้นำอุปถัมภ์เป็นผู้ที่อยู่ในครอบครัวคุณปลื้มหรือเป็นคนใกล้ชิด ดังนั้น กลุ่มนักการเมืองในครอบครัวคุณปลื้มจึงได้พัฒนาขึ้นมาเป็นชนชั้นนำท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีที่มีโครงสร้างอำนาจแบบขั้วเด่นขั้วเดียวตามที่เรียกว่า “บ้านใหญ่”

ในการวิเคราะห์ถึงองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย ผู้วิจัยจะอภิปรายเปรียบเทียบระหว่างข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาและองค์ความรู้เดิม ดังนี้

1) ผลการศึกษาจึงไม่สอดคล้องกับแนวคิดวัฒนธรรมทางการเมืองกระแสหลักของตะวันตกที่มองว่า วัฒนธรรมทางการเมืองไทยว่ามีเอกภาพเป็นเนื้อเดียวกัน (Homogeneous) ทั้งสังคม แต่สอดคล้องกับแนวคิดแนวไทยศึกษาดังเช่น นิธิ เอียวศรีวงศ์ ที่พบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองในสังคมไทยนั้นออกเป็นวัฒนธรรมย่อยๆ ตามลักษณะของชนชั้น 3 รูปแบบ คือ วัฒนธรรมทางการเมืองของชนชั้นสูง วัฒนธรรมทางการเมืองของชนชั้นกลาง และวัฒนธรรมทางการเมืองของชนชั้นชาวนา (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2550)

ในกรณีของวัฒนธรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางจากวิทยานิพนธ์นี้ชี้ให้เห็นว่า ชนชั้นกลางในชลบุรีมีลักษณะเฉพาะเจาะจงตามชนชั้นเช่นกันคือ ชนชั้นกลางดังกล่าวมีวัฒนธรรมแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์โดยก่อรูปจากปัจจัยหลัก 2 ปัจจัยคือ อุดมการณ์ที่มุ่งสะสมทุนของชาวจีนอพยพบนฐานของระบบกงสีในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ และระบบไพร่ในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ ซึ่งมีได้จัดชาวจีนอพยพเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของระบบไพร่ ดังนั้น รัฐสยามจึงต้องกำหนดนโยบายควบคุมชาวจีนอพยพนอกระบบไพร่ซึ่งเป็นนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของนายทุนจีนที่จะต้องเข้าไปอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของชนชั้นนำสยามเพื่อสนับสนุนการสะสมทุนของตนเอง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางวัฒนธรรมและปัจจัยทางการเมืองจึงก่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ขึ้นมาในกลุ่มของนายทุนจีน

2) ในประเด็นเรื่องการก่อรูปของชนชั้นกลาง จะพบว่า การก่อรูปของชนชั้นกลางในจังหวัดชลบุรีมีลักษณะแตกต่างจากการก่อรูปของชนชั้นกลางของประเทศยุโรปตะวันตก กล่าวคือ ชนชั้นกลางในช่วงปลายยุคกลางของยุโรปตะวันตกเริ่มก่อตัวจากกลุ่มนายทุนที่เติบโตจากพวกไพร่ที่สามารถสะสมทุนและกลุ่มขุนนางตกยาก กลุ่มทั้งสองพัฒนาขึ้นมาเป็นพ่อค้าจากการผลิตเพื่อขายและการขยายตัวของเศรษฐกิจเงินตราในเมืองที่เป็นชุมชนการค้าทำให้ชนชั้นกลางขยายตัวจากนายทุนไปสู่กลุ่มอื่นๆ เช่น นักอุตสาหกรรม และอาชีพอิสระ ชนชั้นกลางของประเทศยุโรปตะวันตกจึงดำรงอยู่เป็นกลุ่มชนที่อยู่ตรงกลางระหว่างเจ้าศักดินากับชาวนา ส่วนชนชั้นกลางในจังหวัดชลบุรีก่อรูปมาจากกลุ่มชาวจีนอพยพซึ่งถือว่าเป็นคนต่างด้าวจากภายนอกที่มาตั้งถิ่นฐานในชลบุรี ชาวจีนอพยพดังกล่าวเป็นกลุ่มที่ถูกจัดให้อยู่นอกระบบไพร่ของชนชั้นมูลนายกับชนชั้นชาวนาสยาม แต่ชาวจีนอพยพสามารถพัฒนาตัวเองเป็นชนชั้นกลางได้โดยการมีส่วนร่วมในระบบการผลิตเพื่อขายที่สร้างขึ้นในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้นเนื่องจากระบบไพร่ที่มีอยู่ไม่สามารถเป็นฐานทางเศรษฐกิจให้แก่ชนชั้นนำของสยามแต่เพียงระบบเดียวได้ ดังนั้น รัฐสยามจึงสนับสนุนให้ชาวจีนอพยพเข้ามาทำการผลิตเพื่อขายเพื่อตอบสนองการค้าต่างประเทศและรายได้ของรัฐช่วง

ต้นรัตนโกสินทร์ ชาวจีนอพยพที่ทำการผลิตเพื่อขายในช่วงต้นรัตนโกสินทร์จะดำเนินกิจกรรมทั้งทางด้านการเกษตร อุตสาหกรรม และการค้าการบริการ ดังนั้น ชนชั้นกลางที่ก่อรูปขึ้นมาจึงประกอบด้วยกลุ่มคนต่างๆ เช่น พ่อค้า นักอุตสาหกรรม ผู้ผลิตรายย่อย รวมถึงกลุ่มผู้ใช้แรงงานที่เรียกว่า กุหลิน

3) ในประเด็นเรื่องนักการเมืองที่เป็นชนชั้นกลางพบว่า ในขณะที่กลุ่มนักการเมืองในประเทศยุโรปตะวันตกจะเป็นผู้ขับเคลื่อน (Actor) ที่สนับสนุนระบอบเสรีประชาธิปไตยเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มตัวเอง แต่กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีถึงแม้กลไกการเลือกตั้งของระบอบเสรีประชาธิปไตยจะช่วยเปิดพื้นที่สาธารณะทางการเมืองแก่นักการเมืองดังกล่าว แต่นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีก็ไม่มีเจตนารมณ์ในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยเป็นเป้าหมายหลักเนื่องจากเจตนารมณ์หลักของนักการเมืองดังกล่าว นั้น ก็คืออุดมการณ์มุ่งสะสมทุน อุดมการณ์มุ่งสะสมทุนของนักการเมืองเป็นวัฒนธรรมของนายทุนชนชั้นกลางตั้งแต่ต้นรัตนโกสินทร์และยังสืบต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันในกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายการสะสมทุน นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีไม่จำเป็นต้องอาศัยเสรีประชาธิปไตย แต่สามารถใช้ระบบอุปถัมภ์เป็นบันไดไปสู่วงการเมืองภายใต้ระบอบเผด็จการแบบอำมาตยาธิปไตยหรือระบอบการเลือกตั้งที่ยังเป็นประชาธิปไตยแต่เพียงรูปแบบ

การทำงานทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีนั้นมีพื้นฐานมาจากการสะสมทุนทางเศรษฐกิจ เช่น ธุรกิจของครอบครัว ดังนั้น นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีจึงมีลักษณะของนายทุนเป็นหลัก เช่น นายทุนการเกษตรหรือหลงจู้ นายทุนแบบเจ้าพ่อท้องถิ่น เป็นต้น กระบวนการสะสมทุนทั้งในพื้นที่ทางเศรษฐกิจและการเมืองที่มีลักษณะผูกขาดโดยเปรียบเทียบ ดังนั้น นักการเมืองหลายกลุ่มจะมีลักษณะแบบเจ้าพ่อท้องถิ่น คือ การสะสมทุนโดยใช้อิทธิพลความรุนแรงเป็นฐานเชิงอำนาจ เช่น การสังหารคู่แข่งทางธุรกิจหรือศัตรูทางการเมือง เป็นต้น

6. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีข้อเสนอแนะที่เป็นนัยยะในเชิงนโยบายที่สำคัญดังนี้

6.1 การดำรงอยู่ของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ในปัจจุบันมีผลให้การเมืองซึ่งเป็นเรื่องกิจการสาธารณะ (Public Affair) ได้กลายเป็นเรื่องธุรกิจการเมืองภายใต้ระบบอุปถัมภ์ ดังนั้นในการแก้ปัญหาธุรกิจการเมืองในปัจจุบันจึงควรตั้งเป้าไปที่การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมแบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ในจังหวัดชลบุรีเป็นสำคัญ

6.2 จากการศึกษาในวิทยานิพนธ์พบว่า การทำงานทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นส่วนใหญ่ในจังหวัดชลบุรีในปัจจุบันมีลักษณะเป็นนายทุนคือ มีการลงทุนทางการเมือง เช่น การใช้เงินในกระบวนการเลือกตั้ง หรือการลงทุนในการอุปถัมภ์ชาวบ้าน เป็นต้น และเมื่อหลังจากที่ได้ตำแหน่งทางการเมืองก็จะใช้อำนาจเพื่อการลงทุน เช่น การคอร์รัปชันในรูปแบบต่างๆ ดังนั้นในการปรับการทำงานทางการเมืองจากระบบธุรกิจการเมืองไปเป็นเรื่องกิจการสาธารณะจำเป็นจะต้องใช้หลักการแยกทุนออกจากการเมือง

6.3 จากการศึกษาในวิทยานิพนธ์พบว่า การเลือกตั้งในปัจจุบันเป็นกลไกที่เปิดช่องทางให้นักธุรกิจการเมืองเข้ามามีตำแหน่งในกิจการสาธารณะ ดังนั้น จึงควรมีการปฏิรูประบบเลือกตั้งที่เป็นแบบประชาธิปไตย เช่น การที่ประชาชนสามารถเข้าไปควบคุมและตรวจสอบกระบวนการเลือกตั้งได้ในทุกขั้นตอน เป็นต้น

7. บรรณานุกรม

กรมพล ทองธรรมชาติ. (2543). *แผนพัฒนาประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และ โอปาร์ ถิ่นบางเตียว. (2551). *โครงสร้างอำนาจในจังหวัดชลบุรีกับนัยในการขับเคลื่อนโครงการทางสังคม*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนา นโยบาย.

ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ และเทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. (2542). *รายงานการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชั้นกลางไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2525). *วัฒนธรรมกรรมพีและวรรณกรรมต้นรัตน โกสินทร์*. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2550). *วัฒนธรรมทางการเมืองไทย*. ใน *เอกสารการประชุมวิชาการวัฒนธรรมทางการเมือง จริยธรรม และการปกครอง*. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- บุญเติม พันรอบ. (2551). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวประมงภาคตะวันออก*. ชลบุรี : ภาควิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- แพทย์ พิจิตร. (2549). “ชนชั้นกลางกับการเมืองไทย (3)” *มติชนรายสัปดาห์*. ปีที่ 27 ฉบับที่ 1370. 17 พฤศจิกายน. หน้า 33.
- กวาดล ทรงประเสริฐ. (2542). *แรงงานจีนในสังคมไทย*. ใน *ประวัติศาสตร์แรงงานไทย (ฉบับกึ่งศักราชกรรมกร) กุฉิน-14 ตุลา-วีรบุรุษกรรมกร*. กรุงเทพฯ : อดิสัน เพรส โปรดักส์.
- สมเกียรติ วันทะนะ. (2534). *เอกสารการสอนชุดวิชา ประสบการณ์ไทยคดีศึกษา หน่วยที่ 1-8*. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุมาลี พันธุ์ธรา. (2543). *พัฒนาการของอำนาจท้องถิ่นในบริเวณลุ่มแม่น้ำบางปะกงและชายฝั่งทะเลตะวันออก พ.ศ.2440-2516*. ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาประวัติศาสตร์. คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อकिन ระพีพัฒน์. (2527). *สังคมไทยสมัยรัตน โกสินทร์ พ.ศ. 2525-2416*. แปลโดย ประกายทอง สิริสุข และพรรณี ฉัตรพลรักษ์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- อเนก เหล่าธรรมทัศน์. (2536). *มือบมือถือ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.

